

UCHWAŁA

Dnia 12 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa W. P.
przeciwko (...) Portowi (...)
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 12 maja 2017 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy w K.
postanowieniem z dnia 24 listopada 2016 r., sygn. akt II Ca (...),

"Czy samo złożenie wniosku o zavezwanie do próby ugodowej do sądu, bez uprzedniego zgłoszenia roszczenia bezpośrednio zobowiązanemu do jego zaspokojenia, jest wystarczające do zachowania terminu z art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 672), w sytuacji, gdy odpis wniosku doręczony został przeciwnikowi po upływie terminu wskazanego w powołanym przepisie?"

podjął uchwałę:

Wniesienie do sądu wniosku o zavezwanie do próby ugodowej, bez uprzedniego zgłoszenia roszczenia osobie obowiązanej do jego zaspokojenia, prowadzi do zachowania dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 519) również wtedy, gdy odpis wniosku został doręczony tej osobie po upływie tego terminu.

UZASADNIENIE

W. P. domagał się zasądzenia od (...) Portu (...) sp. z o.o. w B. kwoty 41 308 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty oraz kosztów procesu.

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2016 r. zasądził od (...) Portu (...) Sp. z o.o. z siedzibą w B. na rzecz W. P. kwotę 41 308 zł z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwoty 6 000 zł od dnia 21 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, a od kwoty 35 308 zł od dnia 3 listopada 2015 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałym zakresie, zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 4 704,73 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w K. kwotę 3 879,12 zł tytułem wydatków na opinie biegłych oraz opłaty od rozszerzonego żądania pozwu.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 25 maja 2009 r. Sejmik Województwa X. o podjął uchwałę w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska (...), zarządzanego przez (...) Port (...) Sp. o.o., która weszła w życie z dniem 11 lipca 2009 r. Nieruchomość powoda znajduje się w strefie C obszaru ograniczonego użytkowania. W dniu 11 lipca 2011 r. powód złożył w Sądzie Rejonowym w K. wniosek o zavezwanie pozwanej do próby ugodowej o zapłatę odszkodowania za zmniejszenie wartości nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym przy ul. T. oraz z niezbudowanej działki ewidencyjnej oraz konieczne do poniesienia nakłady związane z potrzebą dodatkowego wykonania ponadnormatywnej izolacji akustycznej budynku mieszkalnego. W okresie od 11 lipca 2009 r. do 11 lipca 2011 roku powód nie kierował do pozwanej żądań zapłaty.

Sąd Rejonowy, powołując się na art. 129 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (jedn. tekst: Dz. U. z 2017 r., poz. 519; dalej: „p.o.ś.”), przyjął m.in., że dwuletni termin do zgłoszenia roszczenia jest terminem zawitym. Uznał, że wspomniany termin rozpoczął się w dniu 11 lipca 2009 r., a zakończył w dniu 11 lipca 2011 r. Podkreślił, że skoro w dniu 11 lipca 2011 r. powód złożył do sądu wniosek o zavezwanie do próby ugodowej, termin zawity został dochowany, skoro złożenie wspomnianego wniosku jest sposobem

wystąpienia z roszczeniem, „czynnością docelową” w rozumieniu przyjętym w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13 (OSNC-ZD 2015, nr B, poz. 16). Powołał się także na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CSK 274/13 (nie publ.), zgodnie z którym zawezwanie do próby ugodowej może prowadzić do przerwania biegu przedawnienia roszczenia, jeżeli w treści wniosku w sposób jednoznaczny oznaczono przedmiot żądania i jego wysokość.

Pozwana wniosła apelację od wyroku Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy w K. przy rozpoznawaniu apelacji powziął wątpliwość wyrażoną w zagadnieniu prawnym przedstawionym do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Analizowane zagadnienie prawne było już przedmiotem wypowiedzi w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Według wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 254/12 (nie publ.), zwrot „z roszczeniem (...) można wystąpić” oznacza zarówno wezwanie obowiązanego do zapłaty, jak i wniesienie pozwu. Wykładnia art. 129 ust. 4 w związku z art. 136 ust. 1 p.o.ś. prowadzi do wniosku, że przewidziane w art. 129 ust. 1-3 p.o.ś. roszczenia należy zgłosić (wystąpić z roszczeniem) w terminie 2 lat od wejścia w życie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego powodującego ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości obowiązanemu do zapłaty lub wykupu nieruchomości albo wystąpić na drogę sądową. Nie ma podstaw do przyjęcia, że roszczenie o odszkodowanie lub wykup nieruchomości wygaśnie, jeśli nie zostanie zgłoszone obowiązanemu przed upływem przepisanej terminu, mimo wystąpienia z pozwem do tego czasu. Nie wynika z powołanych przepisów, że wezwanie obowiązanego do zapłaty odszkodowania lub wykupu nieruchomości przed upływem wymienionego terminu stanowi warunek dopuszczalności dochodzenia tych roszczeń na drodze sądowej, jak też nie został określony termin do ustosunkowania się przez obowiązanego do żądania poszkodowanego. Sąd Najwyższy przyjął w postanowieniu z dnia 22 kwietnia 2015 r., II CSK 560/14 (nie publ.), że istnieje możliwość stosowania przez analogię, choć w stopniu

ograniczonym, przepisów o przedawnieniu do terminów zawitych, a takim terminem jest dwuletni termin przewidziany w art. 129 ust. 4 p.o.ś.

Odmienny pogląd został wypowiedziany przede wszystkim w wyroku z dnia 2 października 2015 r., II CSK 720/14 (nie publ.), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że wystąpienie z roszczeniem, o którym mowa w art. 129 ust. 4 p.o.ś., oznacza zgłoszenie roszczenia obowiązanemu do jego zaspokojenia. Chodzi tu o oświadczenie skierowane do obowiązanego, które - celem dochowania terminu określonego w art. 129 p.o.ś. - musi przed jego upływem do niego dojść w taki sposób, aby mógł się z nim zapoznać (art. 61 k.c.). W razie, gdy nośnikiem tego oświadczenia jest pozew lub inne pismo procesowe, dla dochowania tego terminu konieczne jest, aby przed jego upływem pozew lub to pismo zostały doręczone obowiązanemu, nie wystarcza zaś to, że przed tym upływem powództwo zostanie wytoczone lub pismo zostanie wniesione do sądu. Jest przy tym charakterystyczne, że w tej sprawie powodowie przed wytoczeniem powództwa skierowali do pozwanego wezwanie do zapłaty i podjęli próbę zawezwania do próby ugodowej, na którą pozwany odpowiedział negatywnie. Wcześniej Sąd Najwyższy zajął podobne stanowisko, jednakże bez uzasadnienia, w wyrokach z dnia 10 października 2008 r., II CSK 216/08 (nie publ.), z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 578/12 (OSNC 2014, nr 4, poz. 47) i z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13.

Termin przewidziany w art. 129 ust. 4 p.o.ś., zgodnie z przeważającym poglądem orzecznictwa, jest terminem prekluzyjnym (zawitym), którego upływ prowadzi do wygaśnięcia roszczeń wskazanych w art. 129 ust. 1-3 p.o.ś. (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r., III CZP 2/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 10, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 114/15, BSN 2017, nr 2 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2008 r., II CSK 216/08, z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 254/12 i z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 578/12). Natomiast w wyrokach z dnia 26 marca 2009 r., I CSK 312/08 (nie publ.) i z dnia 4 lipca 2013 r., I CSK 645/12 (nie publ.) Sąd Najwyższy przyjął - bez uzasadnienia - że termin przewidziany w art. 129 ust. 4 p.o.ś. jest terminem przedawnienia roszczenia. *De lege lata* drugi z wymienionych poglądów nie nadaje się do obrony. Jednakże gdy określony w art. 129 ust. 4 p.o.ś. termin dwuletni zostanie zachowany, roszczenia określone w art.

129 ust. 1-3 p.o.ś. bez wątpienia podlegają przedawnieniu na podstawie art. 118 i nast. k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13). Z tej perspektywy art. 129 ust. 4 p.o.ś. należy do przepisów, które łączą termin zawity, będący rozwiązaniem szczególnym, i termin przedawnienia, wynikający z ogólnych reguł prawa cywilnego.

Zachowanie przewidzianego w art. 129 ust. 4 p.o.ś. dwuletniego terminu zawitego wymaga wystąpienia przez właściciela nieruchomości z roszczeniem, o którym mowa w art. 129 ust. 1-3. Roszczenie jest prawem podmiotowym, które polega na możliwości domagania się od innej osoby zachowania się w określony sposób, polegający w rozważanej sytuacji na wykupieniu całości lub części nieruchomości albo na zapłacie odszkodowania za poniesioną szkodę. Roszczenia, z określonymi w ustawie wyjątkami, są zaskarżalne, tj. mogą być zrealizowane przy zastosowaniu przymusu państwowego. Wiąże się z tym zagadnienie tzw. prawa do skargi, czyli uprawnienia do wniesienia powództwa. „Wystąpienie z roszczeniem” może więc oznaczać zarówno podjęcie działań skierowanych do drugiej strony stosunku prawnego, np. wezwania do zapłaty, jak też czynności procesowych, np. wniesienia do sądu powództwa albo wniosku o zawiązanie do próby ugodowej.

W orzecznictwie i piśmiennictwie nie budzi wątpliwości możliwość przypisania czynnościom procesowym określonych skutków w sferze prawa materialnego. Przykładem takiej sytuacji jest przerwanie biegu przedawnienia roszczenia przez wniesienie powództwa (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Według wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CSK 274/13, również zawiązanie do próby ugodowej (art. 185 k.p.c.) może prowadzić do przerwania biegu przedawnienia roszczenia, jeżeli w treści wniosku w sposób jednoznaczny oznaczono przedmiot żądania i jego wysokość. Złożenie wniosku o przeprowadzenie posiedzenia pojednawczego jest bowiem także dochodzeniem roszczenia, skoro w ten sposób może być osiągnięty cel, jakiemu służy dochodzenie roszczenia przez wniesienie pozwu.

W uzasadnieniu uchwały z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 54/08 (OSNC 2009, nr 7-8, poz. 105), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w nauce prawa oraz

w judykaturze wyraźnie odróżnia się sytuacje, w których określone skutki materialnoprawne wywołuje czynność prawna tkwiąca *implicite* w podejmowanej czynności procesowej (np. wezwanie do spełnienia świadczenia zawarte w pozwie, jeżeli powód wcześniej nie wezwał pozwanego do spełnienia żadanego świadczenia), od sytuacji, w których prawo materialne wiąże określone skutki bezpośrednio z samą czynnością procesową (np. art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). W pierwszym wypadku skutki materialnoprawne podjętej czynności oraz czas ich wystąpienia określa się według przepisów prawa materialnego (por. art. 61 k.c.).

Według wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, jeśli art. 129 ust. 4 p.o.ś. ustanawia dwuletni termin do wystąpienia z roszczeniem, rozumianym jako zgłoszenie roszczenia zobowiązanemu, to jego znaczenie wyczerpuje się z chwilą dokonania takiego zgłoszenia. O przerwie biegu terminu można mówić wtedy, kiedy czynność ograniczona tym terminem nie została wykonana, lecz przed upływem terminu strony podjęły inne działania wskazujące na wolę dobrowolnego zrealizowania obowiązku, dla którego istotne znaczenie miała terminowa czynność. Jeżeli jednak w terminie wykonano czynność docelową, to czynność ta osiąga skutek, kończąc bieg terminu.

Odnosząc się do tego wyroku, należy podkreślić, że analogiczne - podobnie jak odpowiednie - stosowanie prawa może polegać na jego stosowaniu wprost, z modyfikacjami albo niestosowaniu w pewnym zakresie. Istota terminu dwuletniego terminu zawitego, określonego w art. 129 ust. 4 p.o.ś., sprowadza się do tego, że jest on zachowany wtedy, gdy przed jego upływem właściciel nieruchomości „wystąpił z roszczeniem”. Analogiczne zastosowanie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. do tego terminu oznacza, że dokonanie przez właściciela wspomnianej czynności, mianowicie w okolicznościach niniejszej sprawy zawiązania pozwanej do próby ugodowej, nie prowadzi więc do przerwania biegu terminu, ale do jego zachowania. W szczególności bowiem wspomniany termin oczywiście nie „biegnie na nowo” w rozumieniu art. 124 § 1 k.c. Niefortunne sformułowanie, zamieszczone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, że dwuletni termin do wystąpienia z roszczeniem jest rozumiany jako zgłoszenie roszczenia zobowiązanemu, wynikało zaś z okoliczności faktycznych tamtej sprawy.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie prawne, jak w uchwale.

jw

r.g.